

## СТАН ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

**Ростовська К.В.**, доцент кафедри Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Закон України «Про запобігання корупції» [1] став у свій час одним із кроків на шляху до наближення України до Міжнародних стандартів боротьби з корупцією. Стаття 12 цього Закону передбачає, що спеціально уповноважений орган із питань антикорупційної політики – Національне агентство запобігання корупції має затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів публічної влади. Така методика була затверджене рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції №126 від 02.12.2016р. Ця Методологія визначає комплекс правил і процедур щодо оцінки корупційних ризиків у діяльності органів влади при підготовці антикорупційних програм.

Разом із тим, незважаючи на низку прийнятих антикорупційних законів та інших нормативно-правових актів України, в нашій державі до цього часу не існує єдиної системи вимірювання і оцінювання корупції, зокрема методик її розрахунку в різних сферах суспільного життя.

Поряд з цим, питаннями оцінювання рівня корупції в різних країнах займається Transparency International (TI) (з англ. – «міжнародна прозорість»), некомерційна антикорупційна неурядова організація з вивчення і боротьби з корупцією, створена у 1993 році. Ця організація щорічно здійснює оцінку рівня корумпованості країн і регіонів світу за індексом сприйняття корупції (ІСК), який розраховується за результатами опитування громадян, іноземців, підприємців і аналітиків, які проживають в окремо взятій країні. Її мета – домогтися більшої прозорості та підзвітності влади.

Організація TI уперше спростувала уявлення про корупцію як класичний феномен, що не має кількісних показників, оскільки статистика не застосовується до латентних явищ. Щороку організація публікує рейтинги сприйняття корупції населенням, у яких Україна традиційно посідає останні місця. Так, у 2011 р. Україна у щорічному рейтингу серед 182 країн за рівнем корумпованості посіла 152 місце, у 2010 р. серед 178 країн – 134 місце, поруч з Того і Зімбабве. Для порівняння, у той час, коли в 2009 р. Україна займала 146 місце, у 2008 р. – 134, Грузія, яка провела серйозні антикорупційні реформи, перебувала на 66-й позиції разом з Італією і Кубою, Російська Федерація – 154 місце поруч з Папуа-Новою Гвінеєю та Таджикистаном. Але тут слід зазначити, що дуже складно провести порівняльний аналіз рівня корупції щодо різних країн на основі фактичних матеріалів, наприклад, кількості кримінальних справ або судових вироків. Такі дані різних країн не відображають реального рівня корупції, вони скоріше є показниками роботи правоохоронних органів, судів або ЗМІ щодо виявлення корупції. Єдиним методом збору порівняльних даних є спірання на досвід та думку тих, хто безпосередньо стикається з реальною корупцією [2].

Український учений М. І. Мельник ще в 2002 р. для з'ясування стану, структури, тенденцій розвитку корупції пропонував використовувати додаткові показники – соціальні індикатори корупції (кількісні або якісні), які характеризують ситуацію в певній сфері соціального життя і які прямо або опосередковано дозволяють визначати поширеність корупції, характер її проявів, закономірності розвитку, взаємовплив корупції, соціальних, політичних, економічних та інших процесів. На думку М. І. Мельника, одні з індикаторів є відображенням корупційних процесів, інші – антикорупційної діяльності. Він визначає й характеризує низку індикаторів корупції, у тому числі таких: рівень тінізації економіки; розмір неофіційних доходів населення; частка готівки поза банківським обігом; існуючі «ножиці» між обсягом і характером

господарської діяльності та її офіційними результатами; масштаби та динаміка ведення іноземного бізнесу в країні, іноземного інвестування, надання їй іншої фінансової допомоги; стан дотримання прав і свобод людини і громадянина; рівень довіри громадян до влади; їх психологічне ставлення до корупції як явища [3]. Натомість Й. Г. Ламздорф зазначає, що терміни «поширеність», «частота», «обмеження», «звичайність», «внесок у ділове середовище» взаємопов'язані і стосуються певної шкали корупції, вимірюючи її сутність [4с. 4]. За дослідженням М. В. Фоміної, моніторинги корупції, рейтинги й індекси, які відображають її стан, не є ефективними і дієвими щодо протидії корупції. Найефективнішою в цьому плані вважається оцінка механізмів запобігання і припинення корупції [5, с. 40].

Отже ми бачимо, що крім досліджень міжнародної некомерційної антикорупційної організації *Transparency International* та окремих наукових здобутків провідних вчених, які намагалися сформулювати методику оцінювання рівня корупції, це питання залишається відкритим.

На нашу думку, відсутність науково обґрунтованої, єдиної для усіх органів державної влади, методики дослідження рівня корупції призводить до того, що сьогодні говорити про об'єктивний та достовірний рівень корупції в Україні передчасно. Не вирішеність цієї проблеми, на нашу думку, може ускладнити як розроблення ефективних заходів з реалізації антикорупційної політики в Україні, так і їх впровадження у життя.

#### Список використаних джерел:

- 1 Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 85. – Ст. 156.
- 2 Бусол О. Ю. Вплив деяких чинників боротьби з корупцією на її загальний рівень у країнах світу / О. Ю. Бусол // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал. – 2010. – № 22. – С. 182–192.
- 3 Мельник М. І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М. І. Мельник. – К., 2002. – 32 с.
- 4 Lamsdorff J. G. Background Paper to the 2003 Corruption Perceptions Index. Framework Document 2003. Transparency International (TI) and University of Passau, 2003. – September.
- 5 Фоміна М. В. Корупція: сутність, причини, методологія оцінки / М. В. Фоміна // Академічний огляд Донецького національного університету економіки торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2012. – № 2 (37). – С. 36–44.